

Andrej Vovko

Udje Družbe sv. Mohorja v Južni Ameriki do leta 1918

Ljudska knjižna založba Družba sv. Mohorja je nastala v Celovcu na pobudo Antona Martina Slomška z namenom pospeševati narodno prebujanje, izobraževanje in kulturni napredek med Slovenci na podlagi krščanskih načel. Svoje prve knjige je izdala leta 1852 kot Društvo sv. Mohorja, njen pravi vzpon pa se je začel šele potem, ko se je leta 1860 preoblikovala v cerkveno bratovščino Družbo sv. Mohorja. Do I. svetovne vojne je doživljala silovit razcvet, po njenem koncu pa se je morala umakniti v tedanjo Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, najprej na Prevalje in nato v Celje. Ker so fašistične oblasti preprečevale prihajanje mohorskih knjig preko meje, je goriški nadškof Frančišek B. Sedej leta 1924 ustanovil Goriško Mohorjevo družbo. Po koncu II. svetovne vojne je Družba sv. Mohorja spet začela delovati in izdajati knjige tudi v Celovcu kot posebna, »tretja sestra« in poleg koroških Slovencev povežala tudi povojne politične begunce po vsem svetu. Družbo sv. Mohorja v Sloveniji pa so leta 1955 v Sloveniji v duhu takratne vladajoče totalitarne ideologije preimenovali v Mohorjevo družbo, ki ni bila več bratovščina, ampak »skupina državljanov.« V novejšem času, posebno po osamosvojitvi Slovenije, se stiki in sodelovanje med tremi Družbami sv. Mohorja postopno krepijo. Družba sv. Mohorja je tako enotna ali v troje v preko 140 letih svojega delovanja opravljala in še opravlja svoje dragoceno versko-vzgojno, narodno-prebudno, kulturno in izobraževalno delovanje tako v slovenskih matičnih deželah kot tudi med Slovenci zunaj njih v zamejstvu in izseljenstvu.¹

Pravila Družbe sv. Mohorja so v času, ki ga obravnavamo, določala, da je njen namen podpirati »pobožno, lepo obnašanje in ohranjevati katoliško vero med slovenskim ljudstvom, v ta namen se bodo na svetlo dajale in razširjale med Slovenci dobre katoliške bukve.« V Družbo lahko vstopi »vsak katoliški kristijan obojega spola, vsakega stanu in vsake starosti.« Dolžnosti članov so, da molijo, da bi se ohranjala in razširjala katoliška vera nasploh in še posebej med slovenskim narodom, in da plača predpisano članarino. »Dobički družbenikov« pa so poleg prejema popolnih in delnih odpustkov tudi pravica, da dobijo »od vsakih knjig, ki jih izda družba... po jeden iztis za svoje plačilo,« in »take spise, ki se mu za slovensko ljudstvo potrebni ali koristni dozdevajo, družbenim odbornikom pripročevati, naj se na svetlo spravijo.«²

Koledarji Družbe sv. Mohorja so v proučevanem obdobju vsako leto prinašali poimenskih seznam članov Družbe, ki so se po njenih pravilih imenovali »družbeniki« ali »udje«. Pravila so poznala dve vrsti članov – dosmrtni in letne. Dosmrtni člani, ki se hočejo »za vse žive dni iznebiti letnega plačila,« so proti koncu prejšnjega stoletja plačali enkrat za vselej 15 goldinarjev, ali dvakrat po 8 goldinarjev v enem letu, letni v tem času pa po 1 goldinar.

¹ Več o Družbi sv. Mohorja v: Andrej Vovko, Marijan Smolik, Branko Marušič, Mohorjeva družba. – Enciklopedija Slovenije 7, Ljubljana 1993, str. 205–206, kjer je navedena tudi osnovna literatura.

² Družbe sv. Mohorja postave in vodila pravičnega reda. – Koledar Družbe sv. Mohorja za navadno leto 1902, Celovec 1901, str. 133 (dalje KDM za...).

Omenili smo že delovanje Družbe sv. Mohorja med slovenskimi izseljenci. Družba se je lepo »prijela« v Severni Ameriki, predvsem v ZDA, med slovenskimi izseljenci v Vestfaliji, v Egiptu in drugod. Udje Družbe v ZDA, ki so se od števila 64 v letu 1888 povzpeli na 2.512 v letu 1912 in padli na 1.135 v letu 1916,³ so pridno naročali njen vsakoletni knjižni dar, čeprav je bil v primerjavi s tistim v matični domovini več kot dvakrat dražji – 15 dolarjev za dosmrtno in 1 dolar letno za letne ude (dolar je bil vreden 2,2 goldinarja). Tako visoka cena je bila po mnenju vodstva Družbe sv. Mohorja potrebna, da se naročnikom »zamorejo knjige o svojem času pod križnim zavitkom poslati in se poštnina že tu odrajta,« pri čemer znaša ta na leto 1 goldinar 20 krajcarjev.⁴ Po vsej verjetnosti je bila naročnina enaka ali zelo podobna za druge prekomorske ude, tako tudi tiste v Južni Ameriki. Tako v ZDA kot v Južni Ameriki in drugje po svetu pomenijo podatki o udih Družbe sv. Mohorja svojevrsten kažipot do slovenskih izseljencev in njihovih naselbin in pomemben »termometer« njihove slovenske narodne zavesti oziroma pripadnosti slovenstvu. Mreža krajev z naročniki Družbe je hkrati tudi mreža njihovih najpomembnejših naselbin. To velja še zlasti za tiste izseljence, o katerih sicer še vedno zelo primanjkuje drugih podatkov, v našem primeru predvsem za še zelo malo raziskano naseljevanje slovenskih izseljencev v Brazilijo ob koncu 19. stoletja.

Pričujoči prispevek ni in noče biti raziskava zgodnjega izseljevanja v Južno Ameriko, kljub temu pa naj mi bo na kratko dovoljeno povzeti nekatere ugotovitve preučevalcev tega vprašanja.⁵ V obdobju do leta 1914 so se Slovenci v Južni Ameriki priseljevali predvsem v Brazilijo in Argentino. Izseljevanje v Brazilijo je slabše raziskano od izseljevanja v Argentino, čeprav je bilo številčno močnejše od argentinskega. Večina preučevalcev izseljenskih vprašanj se strinja, da se je začelo leta 1888, ko je bilo odpravljeno suženjstvo in je primanjkovalo delovne sile. Ker so slovenski priseljenci naleteli na zelo težavne delovne pogoje in so bili praktično brez možnosti povratka iz dejanskega »belega suženjstva« slovenskih priseljencev, je Brazilija v matični Sloveniji hitro prišla na slab glas. Slovenci so se izseljevali v Brazilijo predvsem v zadnjih letih 19. in v začetku 20. stoletja in to predvsem iz Primorske (Goriške, Brd, Furlanije) in Kranjske. Največ Slovencev se je naselilo na območju zvezne države Sao Paulo, delno v mestu, delno na podeželju kot kolonisti.⁶

³ O udih Družbe sv. Mohorja v ZDA do 1918 glej: Andrej Vovko, Udje Družbe sv. Mohorja v ZDA do leta 1900. – Dve domovini/Two Homelands 1, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo, Ljubljana 1990, str. 121–135; Andrej Vovko, Udje Družbe sv. Mohorja v ZDA od leta 1901 do 1916, Traditiones 26, Zbornik Inštituta za slovensko narodopisje, SAZU, ZRC SAZU, Ljubljana 1997, str. 117–134.

⁴ Imenik častitih p.n. udov družbe sv. Mohorja za leto 1890. – KDM za 1891... Celovec 1890, str. 121.

⁵ O slovenskih izseljencih v Južni Ameriki do leta 1918 glej: Alojzij Kuhar, Naše izseljensko vprašanje. – Spominski zbornik Slovenije ob dvajsetletnici Kraljevine Jugoslavije, Ljubljana 1939, str. 525–529; Janez Hladnik, Po Argentini sem ter tja. – Duhovno življenje, Buenos Aires, oktober 1945, str. 186–187; Janez Hladnik, Slovenci v Argentini nekdanj in danes, Koledar Svobodne Slovenije 1949, Buenos Aires 1949, str. 60; Vlado Valenčič, Izseljevanje Slovencev v tujino do druge svetovne vojne. – Dve domovini/Two Homelands 1, Ljubljana 1990, str. 63–64; Bogdan Kolar, Cerkev in Slovenci po svetu. – Zgodovina Cerkve na Slovenskem, Mohorjeva družba, Celje 1991, str. 290–292; Irene Mislej, Kulturna zgodovina Slovencev v Južni Ameriki. – Kulturno ustvarjanje Slovencev v Južni Ameriki, Razprave FF, Ljubljana 1995, str. 14–16; Aleksej Kalc, Nekateri vidiki primorskega izseljevanja v Južno Ameriko. – Kulturno ustvarjanje Slovencev v Južni Ameriki, Razprave FF, Ljubljana 1995, str. 33–56; Zvone Žigon, Otroci dveh domovin, Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, Ljubljana 1998, str. 39–40, 85–86.

⁶ O priseljevanju v Brazilijo glej še: Ema Umek, Izseljevanje v Brazilijo v zadnjih letih 19. stoletja. – Slovenski izseljenski koledar 16/1969, Ljubljana 1968 str. 210–220; Ema Umek, Brazilija v »rožnatih« barvah, Slovenski koledar 1980, Ljubljana 1979, str. 213–214; Branko Marušič, Prispevka o slovenskem izseljevanju v Južno Ameriko. – Kulturno ustvarjanje Slovencev v Južni Ameriki, Razprave FF, Ljubljana 1995, str. 62–66 (dalje B. Marušič, Prispevka o slovenskem izseljevanju...).

Zgodnje priseljevanje v Argentino je bilo precej manjše kot v Brazilijo. Prve večje skupine slovenskih izseljencev so prišle v Argentino konec 70. let 19. stoletja, podobno kot v Braziliji predvsem iz Goriške, Brd in Krasa, kasneje tudi iz Notranjske in sežanskega okraja. Naselili so se zlasti v Buenos Airesu ter kot kolonisti, predvsem živinorejci, v pokrajinah Formosa in Entre Rios (v slednji zlasti v okraju Paraná in v koloniji Cerrito). Tik pred I. svetovno vojno se je priselila še skupina slovenskih intelektualcev.⁷

Kot že rečeno moj namen ni prikazati v celoti zgodnjega slovenskega priseljevanja v Južno Ameriko, ampak dati celovit prikaz mreže udov Družbe sv. Mohorja v Argentini in Braziliji do leta 1918, kot so za vsako leto posebej navedeni v Imenikih udov v Koledarjih Družbe sv. Mohorja.⁸ Glede Argentine pomeni ta prispevek razširitev in dopolnitev pionirskih raziskav o zgodnjih slovenskih priseljencih, Mohorjanih in drugih po argentinskih virih, kot jih opravlja naša slovenska rojakinja v Argentini zgodovinarica Veronika Kremžar-Rožanc.⁹ Podatki o Mohorjanih v Braziliji pa so, kot mi je znano na podlagi dostopne literature, pregledno in v celoti tokrat objavljeni prvič.

ARGENTINA

Paraná (Pokrajina Entre Rios)

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj	Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1888		12	12	1900	–	5	5
1889		14	14	1901	1	13	14
1890		16	16	1902	1	8	9
1891		15	15	1903	1	8	9
1892		13	13	1904	1	2	3
1893		13	13	1905	–	4	4
1894	1	9	10	1906	–	5	5
1895	1	10	11	1907		6	6
1896	1	11	12	1908	–	6	6
1897	1	8	9	1909	–	6	6
1898	–	10	10	1910	–	5	5
1899	–	6	6				

Poverjenik:

Janez Tinta (1888–1903, 1906–10)

Dosmrtna uda:

Alojz Benedetič (1894–97, 1901–03), Fr. A. Pausich (1904)

Letni udje:

Janez Cijan (Cian, Cejan, Cigan), (1888–1903, 1906–10), Anton Černič (1888–94), Jožef Devetak (1888–94), Andrej Furlan (od 1894 do 1896 z bratoma) (1888–1901), Anton Jakin (1888–90?),

⁷ O priseljevanju v Argentino glej še: Aleš Breclj, Duhovno življenje in slovenska skupnost v Argentini. – Kulturno ustvarjanje Slovencev v Južni Ameriki, Razprave FF, Ljubljana 1995, str. 67–69.

⁸ Tabele so narejene na podlagi Imenikov udov Družbe sv. Mohorja, objavljenih v KDM za leta 1889 do 1917.

⁹ Veronika Kremžar-Rožanc, Naseljevanje Slovencev v Argentini, Svobodna Slovenija, Buenos Aires, IL (43)/1990, št. 2, str. 2, št. 3, str. 3, št. 4, str. 4, št. 5, str. 4 (dalje V. Kremžar-Rožanc, Naseljevanje Slovencev...); Veronika Kremžar-Rožanc, Zapiski k naselitvi Slovencev v Argentini. – Meddobje, SKA, Buenos Aires, 24/1990, št. 3–4, str. 259–272; Veronika Kremžar-Rožanc, Mohorjani v Argentini 19. stoletja. – Koledar Mohorjeve družbe v Celovcu za prestopno leto 1992, Celovec 1991, str. 125–126 (dalje V. Kremžar-Rožanc, Mohorjani v Argentini...).

1892–94), Franc Kosta (Košta) (1888–90?), Miha Makorič (Mokorič) (1888–94), Franc Markovič (Markočič), (1888–91), Andr. Pahor (1888–91), Pavel Pavšič (Pavsič, Poušič, Pausich) (1888–92, 1905–09), Frančiška Prinčič (Primčič) (1888–94, 1901–03), Franc Jakin (1889–1906), Alojz Jakončič (1889–91, 1899–1900), Fr. Pahor (Pahar) (1889–92), Jan. Stekar (1889–91), Doroteja Petervčič (Pernaučič) (1891–94), Alojzij Podberščik (Podverščik) (1891, 1896, 1898, 1901–03), Anton Furlan (1892–96, 1898, 1901–03), Marija Devetak (1893–96, 1907–10), Al. Benedetič (1893–94), Franc Pavšič, učenec (od 1896 dijak, od 1897 bogoslovec, od 1901 duhovnik) (1895–1901), Janez Podverščik (Podberščik) (1895–98, 1901–03), Anton Benedetič (1895, 1901, 1903), Jož. Furlan (1894–96, 1899, 1901), Peter Pernaučič (1901–02), Franc Remic (1901), Janez Tinta (1904–05), Anton Cijan (Cigan) (1905–10), Jožef Primčič (1907–10)

Buenos Aires

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj	Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1893		2	2	1905		5	5
1894		–	–	1906		10	10
1895		4	4	1907		10	10
1896		7	7	1908		12	12
1898		9	9	1909		2	2
1899		4	4	1910		2	2
1900		5	5	1911		1	1
1901		4	4	1912		3	3
1902		4	4	1913		1	1
1903		7	7	1914		1	1
1904		5	5				

Poverjenika:

Sebast. Prinčič (1895–96), Karol Bregantič (1898–1908)

Letni udje:

Karol Bregantič (1893–96, 1909–1914), Pet. Viola (Vijola) (1893–96, 1898), Miha Lenardič (1895–96, 1898–1908), Fr. Kodelja (1896, 1898), Jak. Kancler, mizar (1896, 1898), J. Blažič (1896), Jožefa Prinčič (1898), Seb. Prinčič (1898), Štef. Ferletič (1898–1902), Filip Jak. Komel, mizar (1898, 1900–08), Jan. Pahor (1899–1900), Boštjan Prinčič (1903–09), Franč. (Franjica) Femec (1903–08, 1910) Jak. Ounut, trgovec (1903), Jan. Rudež, pivovarnar (1903), St. Mervic (1906–08), Jan. Marvin (1906–08), Jan. Zizmond (1906–08), Ant. Jakin (1906–08), Angel. Nemic (1906–08), Fran Nemic (1908), Terezija Simončič (1908), Franc Torkar (1912) (2 »iztiska«)

Cerrito

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1898	1	5	6
1899	1	5	6
1900	1	4	5

Poverjenik:

Alojz Benedetič (1898–1900)

Dosmrtni ud:

Alojz Benedetič (1898–1900)

Letni udje:

Anton Benedetič (1898–1900), Anton Furlan (1898–1900), Jož. Furlan (1898), Alojz Podverščik (Podveršček) (1898–1900), Jan. Podverščik (Podveršček) (1898–1900)

Moreno (Pueblo Moreno)

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1904	1	5	6
1905	1	6	7
1906	6	1	7
1907	6	–	6
1908	6	–	6

Poverjenik:

Alojz Benedetič (1906–08)

Dosmrtni udje:

Alojzij Benedetič (1904–05), Anton Benedetič (1906–08), Alojz Podveršič (1906–08), Jan. Podveršič (1906–08), Frančiška Prinčič (1906–08), Mar. Furlan (1906–08)

Letni udje:

Anton Benedetič (1904–05), Anton Furlan (1904–06), Alojz Podveršič (Podveršček) (1904–05), Jan. Podveršič (Podveršček) (1904–05), Frančiška Prinčič (1904–05), Mar. Furlan (1905–04)

Cerrito

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1909	6	–	6

Poverjenik:

Alojz Benedetič (1909)

Dosmrtni udje:

Anton Benedetič, Alojz Podveršič, Jan. Podveršič, Frančiška Prinčič in Mar. Furlan (vsi samo 1909)

Entreerio

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1910	6	–	6
1911	6	–	6

Poverjenik:

Alojz Benedetič (1910–11)

Dosmrtni udje:

Alojz Benedetič, Anton Benedetič, Alojz Podveršič, Jan. Podveršič, Frančiška Prinčič in Mar. Furlan (vsi v letih 1910–11)

General Paz

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1912	6	–	6
1913	6	–	6
1914	6	–	6
1915	6	–	6
1916	6	–	6

Poverjenik:

Alojz Benedetič (1912–16)

Dosmrtni udje:

Alojz Benedetič (št. 1119), Anton Benedetič (št. 2119), Alojz Podveršič (št. 2120), Jan. Podveršič (št. 2121), Mar. Furlan (št. 2122) in Frančiška Prinčič (št. 2123) (vsi v letih 1912–16)

Coreo Baracas (Baracas al Norte)

Leto Dosmrtnih udov Letnih udov Skupaj

1901	3	3
1902	3	3

Poverjenik:

Jak. Onout, trgovec (1901)

Letni udje:

Blaž Bole, čevljarški mojster (1901), Jan. Rudeš, pivovarniški pomočnik (od 1902 pivovarnar), (1901–02), Jak. Onout (1902)

Goya:

Franc A. Pausich, župnik (dosmrtni ud) (1902–03)

Villa Libertad (E. Rios): Franc A. Pausich (Pavsich), (dosmrtni ud), (1905–10), Ant. Milanič (1905–06)

Rosario Tala:

Franc A. Pavsich (Pausich), župnik (dosmrtni ud št. 1845) (1911–12, 1914–16), Ivan Cijan (1911)

Ponta Grossa (Estado Paraná): C. Seigerschmid (1906)

Est Libaros:

Ivan Cijan, posestnik (1914–15)

Argentina skupaj

Leto	Število naselbin	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj	Leto	Število naselbin	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1888	1		12	12	1903	3	2	15	17
1889	1		14	14	1904	3	2	12	14
1890	1		16	16	1905	4	2	16	18
1891	1		15	15	1906	5	7	17	24
1892	1		13	13	1907	4	7	16	23
1893	2		15	15	1908	4	7	18	25
1894	1	1	9	10	1909	4	7	8	15
1895	2	1	14	15	1910	4	7	7	14
1896	2	1	18	19	1911	3	7	2	9
1897	1	1	8	9	1912	3	7	4	11
1898	3	1	24	25	1913	2	6	1	7
1899	3	1	15	16	1914	4	7	2	9
1900	3	1	14	15	1915	3	7	1	8
1901	3	1	20	21	1916	2	7	–	7
1902	4	2	14	16					

Argentinski udje Družbe sv. Mohorja se do leta 1918 v Imenikih v njenih Koledarjih prvič pojavijo za leto 1888 (in ne za leto 1891, kot navaja Veronika Kremžar-Rožanc)¹⁰ in zadnjič za leto 1916, imenika za leti 1917 in 1918 pa jih ne navajata. Zasedimo predvsem tri jedra Mohorjanov – slovenske izseljenske skupnosti v Paraná, Buenos Aires in Cerrito. Kot

¹⁰ V. Kremžar-Rožanc, Mohorjani v Argentini..., str. 125.

vidimo iz zgornje tabele število udov Družbe sv. Mohorja ni bilo posebno veliko, svoj višek pa je doseglo v letih 1906–1908.

Določen problem predstavlja mohorjansko jedro v koloniji Cerrito, kjer udje Družbe sv. Mohorja v mohorjanskem imeniku kar petkrat zamenjajo svoj naslov – Cerrito, Pueblo Moreno, Cerrito, Entrerío, General Paz, pri čemer je bil General Paz naselje ob koloniji Cerrito, ob koncu stoletja pa naj bi se vključil vanjo.¹¹ Ob tem ostane skupina šestih udov, ki so od leta 1906 dalje dosmrtni, do konca objavljavanja podatkov v seznamu trdno skupaj. Ker je Veronika Kremžar-Rožanc v svojih raziskavah ugotovila, da gre pri omenjeni skupini za kmetovalce-živinorejce, je zato bolj malo verjetno, da bi se vsakih nekaj let selili, bolj verjetno je, da se je spreminjalo poimenovanje kraja, kjer so živeli, oziroma kamor so prejeli vsakoletni knjižni dar Družbe sv. Mohorja. Če štejemo vseh zgornjih pet naselbin enotno kot Cerrito, potem je bilo vseh argentinskih naselbin z mohorjani skupaj devet, od tega šest majhnih po številu udov in času prejemanja knjig Družbe sv. Mohorja. Kot vidimo, gre nekaj teh postojank zgolj na račun spreminjanja službenega mesta in prebivališča udov Družbe.

V seznamu udov Družbe sv. Mohorja v Argentini je do šestdeset imen, vsaj deset od njih pa se pojavlja v več različnih naselbinah. Imeniki članov Družbe sv. Mohorja imajo praviloma veliko podatkov o njihovih poklicih, vendar za argentinske ude to ne velja. Omenjeni so trije pivovarnarji, dva mizarja, trgovec, čevljarški mojster in samo en posestnik, čeprav je bilo slednjih po že omenjenih raziskavah Veronike Kremžar-Rožanc bistveno več. Tako jih omenjena zgodovinarica zasledi v mestu Paraná pet, ob njih pa še dva čevljarja – Andreja Furlana in Janeza Tinto, za Dorotejo Pernaučič pa sklepa, da je bila gospodinja. Nekoliko težavna je zadeva z Miho Makoričem in Janezom Cijanom, kajti takrat argentinski popisi navajajo v tem času v mestu Paraná dva Makoriča in kar tri Cijane. Oba Makoriča sta bila kmeta in posestnika, podobno dva od Cijanov, tretji pa je bil mlekar. Po en Makorič in Cijan sta bila označena za nepismena, vendar pa glede na njihovo starost in kraje, od koder so prišli, lahko pritrdimo domnevi Veronike Kremžar-Rožanc, da so bili za argentinske oblasti pač nepismeni, ker niso znali dovolj špansko. (Zadeva nekoliko spominja na merila o neznanju cirilice kot označitvi za »polpismenost« iz časov bivše jugoarmade.)

Najvidnejši mohorjan v Argentini iz tega obdobja je nedvomno France Pavšič, v imenikih tudi Pausich. Doma iz Gorice je postal ud Družbe sv. Mohorja že kot učenec v Paraná in ji ostal zvest kot bogoslovec in prvi slovenski duhovnik v Argentini. Bil je tudi prvi argentinski dosmrtni ud Družbe sv. Mohorja, umrl pa je leta 1926 kot kanonik v mestu Paraná, star 50 let. Nekaj mohorjanskih naselbin gre, kot že omenjeno, prav na račun njegove poklicne poti in spremembe krajev službovanja. Vsaka skupina mohorjanov v določeni fari ali kraju, ki je štela več kot dva, tri ude, je imela svojega poverjenika, zato ni pojava »častitega famega poverjenika« Janeza Tinta nič izrednega in jih je bilo nekaj še v ostalih krajih, kot razberemo iz zgornjih tabel.¹² Res pa je, da so bili poverjeniki Družbe sv. Mohorja praviloma med njenimi najuglednejšimi udi v svojih farah ali, kot je bil večinoma primer med mohorjani zunaj matičnega slovenskega ozemlja, torej tudi med izseljenci, v svojih naselbinah. Obstajale pa so tudi slovenske izseljenske fare, posebno med slovenskimi izseljenci v ZDA in tam so bili poverjeniki Družbe sv. Mohorja v resnici »častiti farni poverjeniki.«

Veronika Kremžar-Rožanc je določila poklice tudi mohorjanom v Cerritu, ki so bili kmetje-živinorejci in so redili predvsem govedo, prašiče in kokoši ter imeli od 15 do 50 hektarjev zemlje – Alojziju in Antonu Benedetiču, Antonu in Jožetu Furlanu ter Alojziju in Antonu Podberščiku. Po argentinskih virih je naletela na dva Alojzija Benedetiča, od katerih

¹¹ V. Kremžar-Rožanc, *Naseljevanje Slovencev...*, 4. del (1.2.), str. 4.

¹² Prav tam, str. 125–126.

je bil eden ud Družbe sv. Mohorja in spet eden vpisan kot nepismen. Po argentinsko nepismena sta bila tudi uda Družbe sv. Mohorja Anton in Jože Furlan.¹³

BRAZILJA

Villa Costina (Provinca Sao Paulo)

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1891		9	9

Poverjenik:

Fr. Sadu, grašč. oskrbnik (1891)

Letni udje:

Andr. Čelan, tesar, Martin Germikar, Andr. Kapel, krojač, Blaž Milharčič, Iv. Mokerle, Fr. Ogrizek, kovač, Iv. Rössmann, nadzornik in Amalija Pakič (vsi le 1891)

Visconde do Parnahyba

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1893		16	16
1894		–	–
1895		26	26
1896		29	29

Poverjenik:

Fr. Sada (Sadu), administrator (od 1895 trgovec in posestnik) (1893, 1895–96)

Letni udje:

Andr. Dolenc, nadzorn. (od 1895 kolonist) (1893, 1895), Blaž Milharčič, kolonist (1893, 1895–96), Matija Bele (1893), Sim. Terkal (Trkelj), mizar (1893, 1895–96), Jože Branisel, kolonist (1893, 1895–96), Fr. Stavajne (1893), And. Gašperšič (1893), Matija Lunka (1893), Štefan Smerdu (1893), Pavel Zwelf (1893), Jan. Les (Less), kolonist (1893, 1895–96), Marj. Petric (1893), And. Kontel, kolonist (1893, 1895–96), Franc Draksler (1893), Jožef Štrukelj (1893), Balt. Pavčič, trgovec (1895–96), Fr. Češnik, kolonist (1895–96), Neža Leskovec, kolonist (1895), Ign. Moravec (Morauc), kolonist (1895–96), Jože Furlan, kolonist (1895–96), Jak. Doles, kolonist (1895–96), Ant. Jurca, kolonist (1895–96), Jan. Vadlešek, kolonist (1895), Jan. Čokelj, kolonist (1895), Mat. Trkelj, kolonist (1895), Jan. Mauer, kolonist (1895), Jože Sterle, kolonist (1895–96), Miha Kapel, kolonist (1895–96), Mat. Majcen (Majcan), kolonist (1895–96), Jan. Branisel, kolonist (1895–96), Jan. Kranjc, kolonist (1895), Jan. Mramor, tesar (1895–96), Iv. Stamp, knjigovodja (1895), Katarina Sadu, dekle (1895–96), Ivan Nadlišek (1896), Iv. Sušmel (1896), Jože Delak (1896), Ant. Nedoh (1896), Andr. Švigel (1896), Mat. Leskovec (1896), Jak. Branisel (1896), Ant. Hren (1896), Jan. Mokerle (1896), Fr. Germ (1896), Andr. Štefančič (1896), Andr. Molk (1896)

S. Carlos do Pinhal

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1896		13	13
1897		11	11
1898		3	3
1899		1	1
1900		8	8
1906		4	4

¹³ Prav tam, str. 126.

Poverjenika:

Jan. Žitnik, posestnik in mizarski mojster, (1896–97), Francesco Janše (1906)

Letni udje:

Jak. Benincaza, posestnik (1896–97), Avg. Benincaza, zidarski mojster (1896), Fr. Janša, posestnik, mizar (1896–98, 1900), Marija Levar, posestnica (1896–97), Janez (Ivan) Ogrin, zidarski pomočnik, zidar (1896–98), Jan. Bajt, mizarski pomočnik (1896), J. Kolar, kolar (1896–97), A. Pikel, delavec (1896), Ivana Bališ, dekle (1896), Jan. (Iv.) Ajdič, kolonist (1896–97, 1900), Jože Bajde, kolonist (1896–97), Lovro Petelinkar, kolonist (1896), Al. Straus, kovač (1897), Pongr. (Pankracij) Smole (1897, 1899–1900), Pet. Lužnik (1897), Iv. Žitnik, mizarski mojster in posestnik (1898), Fr. Beber, kolonist (1900), Jak. Petrovšič, kolonist (1900), Tom. Levar (1900), Jak. Bonač (1900), Fr. Drožinc (1900), Fr. Kupec (1906), Valentin Srebotnjak (1906), Gregor Muhovič (1906),

Joboticobal (Jaboticobal)

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj	Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1896		7	7	1901		17	17
1897		9	9	1906		15	15
1898		27	27	1907		15	15
1899		32	32	1908		16	16
1900		18	18	1909		13	13

Poverjeniki:

Jan. (Iv.) Ogrin, trgovec in posestnik (1896, 1898–99, 1901, 1906–09), Julij Pintar (Pinter, Pinto), mizarski mojster, posestnik (od 1906 trg.), (1898–99, 1906),

Letni udje:

Jak. Strojanski, (Strojanšek, Starjanšek, Tojansk) kovaški mojster, posestnik (1896–1901, 1906–09), Fr. Vitanc, knjigov. (1896), Jože Predavnik (Predovnik), kmet (1896–99), Jože Pinto, vrtnar (1896), Jože (Jak.) Vizjak (Visjak), kovaški pomočnik (od 1897 kovač) (1896–1901), Brigita Parfant, soproga (1896), J. Strojanski, mat. (1897), Jan. Ogrin, trgovec in posestnik (1897, 1900), Urb. Aschman (Ažman), krojač (1897–98), Ant. Volč, kolar (1897–98, 1901), Vincenc Petelinkar, kolonist (1897–1900), Mat. Debevc, delavec (1897), Jos. (Jak.) Vizjak st. z družino, kolonist (1898–1900), Ant. Bajde, kolonist (1898–1900), Ant. Remer, delovodja (1898–1901, 1908–09), Iv. Oblak, delovodja (1898), Jak. Ahat, delavec (1898), Julij Pintar (Pinter, Pinto), mizarski mojster, posestnik (od 1906 trg.) (1898–99, 1906–09), Josip Komar, žagar (1898–99, 1901), Andr. Pirman, kovač (1898), Lovro Sever, mizar (1898), Ivan Šega, kolonist (1898–99, 1901), Iv. Remondelli (Ramundel) z družino, kolonist (1898–99), Iv. Ponikvar, trg. pomočnik (1898), Iv. Matičič, tesar (1898), Fr. Logar, tesar (1898–99), And. Sever, tesar (1898, 1908), Pavel Simčič, tesar (1898), Miha Gergetič, tesar (1898–99), Ant. Jurca, kolonist (1899), Anton Zalar, tesar (1898), Miha Gergetič, tesar (1898–99), And. Kovačič, kolonist (1899), Matevž Magajna z družino, kolonist (1899–1901, 1906–09), Ana Vлага, kolonistka (1899), Mat. Sežon z družino, kolonist (od 1901 trgovec) (1899–1901), Jern. Kovačič, kolonist (1899), Marija Žot, kolonistka (1899), Iv. Pirman, kolonist (1899), Ant. Mišič, kolonist (1899), Mar. Fajfar, tesar (1899), Jos. Šajne, tesar (1899), Fr. Korenčan (1899–1900), Jernej Dekleva, tesar (1899), Iv. Borštnik, tesar (1899), Mat. Šimčič, tesar (1899), Jak. Žnidaršič, kolonist (1899), Mart. Črnkovič, tesar (1899), Jos. Muha, tesar (1899), Ant. Geržel, kolonist (1900), Fr. Turšič (1900), Mar. Podboj (1900), Fr. Žele (1900), Fr. Žele (1900), Jak. Jožel (1900), Alojzij Torkar (1900), And. Korenčan (1900), Fr. Visjak, kovaški mojster (1901), Fr. Bole, kolonist (1901), Fil. Jak. Linkon, kolonist (1901), Mar. Bajde, kolonist (1901), Jos. Bajde, kolonist (1901), Žagarjeva družina, kolonisti, (1901, 1906–09), Marija Podboj (1901), Fr. Magajna (1901), France Žunko, oskrbnik (1906–09), Tone Renar (1906–07), Jož. Jakovac (1906), Pfeiferjeva družina (1906–07), Jožef Komar (1906–09), Jožef Šajn (1906–09), Andrej Ižanc (Žranc?) (1906, 1908–09), Jož. Bizjak (1906–07), Fr. Miklavčič (1906), Franc Železnikar (1906), Ivan Gerče (1907), Iv. Hartman (1907–09), Iv. Petrovčič (1907–09), Kar. Mušič (1907), Jož. Pfeifer, mesar (1908–09), Jan. Sanzino (1908), Fr. Vizjak (1908), Jožef Vizjak (1909)

Linha Mogyana (Sao Paolo)

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1897		36	36
1909		1	1

Poverjenik:

Fr. Sadu, trgovec in posestnik (1897)

Letni udje:

Fr. Sadu ml., Iv. Neišel, Ant. Blažek, Iv. Less, And. Kontel, Jože Šterle, Louis Pegan, Andr. Štefančič, Peter Simčič Peter Hreščak, Ant. Nedoh, Jože Delak, Jože Branisel, Andr., Mat. Majcen, Sim. Terkal, And. Dekleva, Miha Ženko, Jak. Čuk, Anton Željko, Jože Mankuc, Fr. Germ, Miha Kapel, Jak. Smerdu, Blaž Milharčič, Jan. Mramor, Janez Sušmel, Jak. Doljes, Fr. Češnik, Ant. Sedmak, Mat. Sedmak, Marija Sedmak, Janez Pavločič, Katar. Sadu in Pavlina Sadu (vsi le 1897), Mat. Zorman (1909)

Mineiros

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1897		7	7
1899		6	6
1900		4	4
1901		5	5

Letni udje:

Fr. Kupec, zidar (1897, 1899–1901), Anton Benincaza, zidar (1897), Ant. Pikel, delavec (1897), Mart. Cenk (Cink), kolonist (1897, 1899–1901), Jan. Vidovič, kolonist (1897), Roza Grams, soproga (1897, 1901), Lovro Petelinkar, post. (1897), Pavel Jager, kolonist (1899–1901), Mar. Udovič, kolonist (1899), Mart. Puš, kolonist (1899), Jakob Kolar, kolar (1899–1901)

Sao Paolo

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj	Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1898		21	21	1901		10	10
1899		12	12	1913		1	1
1900		8	8	1914		2	2

Poverjenika:

Fran Turk, avstrijski konzularni tajnik (1898–1901), Ivan Hrašovec (1914–15)

Letni udje:

Mirko Hribšer, uradnik pivovarne Antartica (1898–1901), Fr. Majcen, sedlar (1898), Aleks. Peršin (1898), Tom. Širca (1898), Marija Katz (1898), Fr. Klobasa, tesar (1898), Fr. Vernišek, orglar (?) (1898), Jos. Hubmayer, trgovec (1898–1901), Julij Ploj, arhitekt (1898–1901), Josip Babič (1898–99), Anton Brenčur, trgovec (1898–1901), Avg. Zakeršnik (1898–99), Iv. Rupnik (1898–99), Genov. Schönwetter (1898–99), Franč. Ule (1898–1901), Marjeta Simončič (1898–99), Marija Venko (1898), Luka Schweiger (1898), Ivan Obrobnik (1898), Ivan Štruc (1898), Fr. Mlakar (1899–1901), Mar. Najdoh (1900–01), Avstro-ogrsko podporno društvo »Ustanova cesarja Franca-Jožefa« (1901), Ant. Robnik (1901), Ivan Hrašovec (1913–), Franc Vever (1914–15)

Campinas

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1898		5	5
1899		8	8
1900		1	1
1901		4	4

Letni udje:

Jos. Tomažič, ključavničar (1898–99), Iv. Širca, sprevodnik (1898–99), Ant. Kristan (1898), Jul. Borstner (1898), Alojzij Doles (1898), Jan. Kušlan, kovaški mojster (1899), Jož. Tomažič, vrtnar (1899–1901), Mat. Ponikvar, mizarski mojster (1899, 1901), Jak. Korošec, kovač (1899), Ant. Ponikvar, mizarski mojster (1899), Ivanka Gigluiotti, trgovčeva žena (1899), Ivana Tomažič (1901), Mar. Ponikvar (1901)

S. Paulo dos Aguados (Agudos)

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj	Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1900		2	2	1911	–	13	13
1901		5	5	1912	–	19	19
1906		9	9	1913		1	1
1908		1	1	1914	1	1	2
1909	1	–	1	1915	1	–	1
1910	1	16	17	1916	1	–	1

Poverjeniki:

Iv. Lavrič, mizar (1901), Angelo Benicasa (1906), Vincenc Hoderič (Koderič), sodar (1910–12)

Dosmrtni ud:

Fr. Kac (št. 2310) (1909–10, 1913–16)

Letni udje:

Angelo Benicasa, zidar (1900–01), Lovro Petelinkar, posestnik (1900–01, 1906), Mat. Petelinkar, kovač (1901, 1906), Ciril Petelinkar, kolar (1901, 1906), Iv. Lavrič (1906), Fr. Kac (1906), Fr. Gelle (1906), Jožef Jerkič (1906), Martin Cerk (1906), Ant. Stecher (1908, 1910–11, 1914), Adalbert Swiensen, duhovnik O.S.B. (1910–11), Jan. Hrašovec (1910–12), Jan. Ferljanec (Ferjanč) (1910–12), Henr. Schlenz (Šlenc) (1910–12), Marko Krebenc (Greibenč) (1910), Fr. Vever (1910–12), Fr. Pfeifer (1910), Jos. Wiedner (1910), Julija Babič (1910, 1912), Jan. Struc (1910–12), Jak. Samsa (1910–12), Andr. Ferfila (1910–12), J. Petrovčič (1910), Mat. Koren (1910), Blaž Vojvodič (1911–12), Fr. Mlakar (1911–12), Julija Rabič (Babič) (1911–12), Mihael Uhle (1912), Mar. Košuta (1912), Mar. Žitnik (1912), Giz. Rezende (1912), Franc Debevc (1912), O. Rafael Huth, salezij. misijonar (1912), Jožef Pintar (1912)

Santa Rita do Passa Quatro

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1899		4	4
1900		4	4
1901		4	4
1906		1	1

Letni udje:

Jak. Simčič (1899–1901), Iv. Mekina (1899–1901), Miha Zalar (1899–1901), Jos. Horvatin (1899–1900), Terezija Miško (1901), Anton Gerk (1906)

Douardo (Korelio Durado)

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj	Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1899		1	1	1910		2	2
1900		1	1	1911		2	2
1901		2	2	1912		1	1
1904		1	1	1913		2	2
1905		2	2	1914		2	2
1906		3	3	1915		1	1
1907		2	2	1916		1	1
1908		2	2				

Letni udje:

Ant. Česnik, strojevodja (1899–01, 1904–08, 1910–11) (1910 2 iztisa), Iv. Šabec, čevlj. mojster (1901), Jožef Miklavčič (1905), Jožef Milharčič (1906–11, 1913–14), Matija Požar (1906), Marija Česnik (1912–16)

Santo Joao de Capivary

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1898		6	6
1899		1	1
1900		1	1
1901		2	2

Letni udje:

Ivan Kobal, posestnik in trgovec (1898–01), Ant. Kanobel, kolonist (1898), Andr. Vandrov, kolonist (1898), Iv. Vandrov, kolonist (1898), Iv. Gruden, kolonist (1898), Iv. Jurčič, kolonist (1898), Ant. Princ (1901)

Estação Engenheiro Brodowski

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1899		10	10

Letni udje:

Fr. Sadu, trgovec in posestnik, Katarina Sadu, gospodinja, Fr. Česnik, Jos. Branisel, And. Kontel, Jak. Doles, Ant. Blažek, Ign. Moravec, Fr. Molk in Jak. Smerdu (vsi le 1899)

Batataes

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1901		3	3
1902		2	2

Poverjenik:

Fran Sadu, posestnik (1901)

Letni udje:

Katar. Sadu (1901), Ivan Nadlišek (1901–02), Franjo Sadu (1902)

Est. Salles Oliveira

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1901		18	18

Poverjenik:

Ant. Lovko, kolar (1901)

Letni udje:

Jos. Branisel, Ivan Petrovčič, posestnik, Jak. Branisel, kolonist, Ant. Blažek, kolonist, Fr. Česnik, kolonist, Andrej Divjak, kolonist, And. Dorenčin, kolonist, Iv. Mramor, kolonist, Iv. Mulc, kolonist, Lov. Lunka, čevljar, Iv. Černač, mizar, Fr. Sterle, krojač, Jos. Sterle, Iv. Petrič, Pet. Simčič, Ivana Šabec in Blaž Milharčič, tesar (vsi le 1901)

Viktorija – Sorocobana

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj	Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1906		1	1	1909		3	3
1907		1	1	1910		1	1
1908		1	1	1911		1	1

Letni udje:

Jak. Šoba (1906–08, 1910–11), Matija Petelinkar (1909), Martin Cink (1909), Ant. Stecher (1909)

Coronel-Orlando

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1907		5	5
1908		1	1

Poverjenik:

Jož. Pintar (1907)

Letni udje:

Janez Petrič (1907), Franjo Valovc (1907), Fr. Žezon (1907), Ant. Žnidaršič (1907), Jož. Pintar (1908)

S. Jaquim

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1909		4	4
1910		4	4
1911		2	2

Poverjenik:

Jos. Pintar (1910–11)

Letni udje:

Jos. Pintar (1909), Jan. Ambrož (Ambrožič?) (1909–11), Štef. Šušel (1909–10), Ign. Šabec (1909–10)

Jahu

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1910		1	1
1911		3	3
1912		1	1
1913		1	1
1914		1	1
1915		1	1
1916		1	1

Letni udje:

Fran Vitzler (Witzler) (1910–16), Jak. Kalar (1911), Andrej Korenčan (1911)

Nuporanga (Sao Paolo)

Leto	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1913		2	2
1914		2	2
1915		2	2

Poverjenika:

Ivan (Janez) Ambrožič (Ambrož?) (1913), Josip Pintar (1914–15)

Letni udje:

Josip Pintar, poverjenik (1913), Štefan Sušelj (1914–15)

Limeira:	Alojz Štravs, kovaški mojster (1898–99)
Juiz de Fóra:	Fran Kobal (1898)
Uberába:	Jakob Jurca, posestnik (1898)
Porto Ferreira:	Jak. Jurca, lesni trgovec (1899), Jak. Grom, pisar (1899)
Rib. Bonito:	Iv. Šabec, pivovarnar (1899)
Ilha Grande:	Jos. Babič, upravnik fazende »Bella Vista« (1900)
Liberon Boneto Dorado:	Anton Dekleva (1900)
Paranahyba:	Fr. Vever, pivovarnar (1901)
Porto Alegre:	Karol Strucelj (Štrucelj) (1905)
S. Antonio de Figeira:	Janez (Iv.?) Šabec (1907–08, 1913–15)
Palmeira:	Rev. Ciril Seigerschmid, coadjut. (1907–08)
Viktoria (S. Spirito):	Ciril Seigerschmid, profesor (1909–12)
Ribeira (Ribeiro) Preto:	Luka Tomič (1909–1913)
Fazenda Babilonia:	Anton Česnik (1909)
Diagonal Esq.:	Štefan Škorjanec (1911–12)
Ituverava (Sao Paolo):	Franc Sadu (1913), Katarina Sadu (1913)
Fereno:	Andrej Hlat (1913–15)
Xarqueada:	Jakob Šoba (1913–16)
Bica de Pedra:	Francesco Jager (1914)
Linha Ingleza:	José Obreza (1914)
Estado de San Paulo:	Jožef Milharčič (1915)

Brazilija skupaj

Leto	Število naselbin	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj	Leto	Število naselbin	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj
1891	1		9	9	1905	2	–	3	3
1893	1		16	16	1906	6	–	33	33
1895	1		26	26	1907	6	–	25	25
1896	3		49	49	1908	7	–	23	23
1897	4		63	63	1909	8	1	24	25
1898	9	–	65	65	1910	7	1	25	26
1899	12	–	79	79	1911	8	–	24	24
1900	11	–	49	49	1912	3	–	21	21
1901	11	–	71	71	1913	10	1	13	14
1902	1	–	2	2	1914	10	1	13	14
1903					1915	6	1	5	6
1904	1	–	1	1	1916	4	1	3	4

Kot vidimo iz zgornje tabele, se udje Družbe sv. Mohorja v Braziliji pojavijo leta 1891, torej nekaj let za argentinskimi, svoj vrh pa dosežejo nekoliko prej – ob prelomu 19. in 20. stoletja; podobno kot argentinskim pa jim po imenikih Družbe lahko sledimo do leta 1916, za naslednji dve leti pa tudi o njih v imenikih udov ni podatkov. Velikemu padcu po prvem višku sledi ponovni dvig, ki pa ne doseže prvotnega števila udov. V primerjavi z argentinskimi je brazilskih mohorjanov in njihovih naselbin nekajkrat več. Vsega skupaj se udje Družbe sv. Mohorja pojavijo v 41 naselbinah, od katerih jih je 20 večjih. Z izjemo Joboticobala (pisano tudi Jaboticobal) vse velike naselbine mohorjanov delujejo zelo kratek čas, od enega do šest let, manjše naselbine pa premorejo v veliki večini le enega, največ dva mohorjana. Imena naselbin z mohorjani so v imenikih pogosto pisana različno in jih navajam v vseh oblikah, kot so zapisana. Podobno kot v Argentini naletimo tudi v Braziliji tako v »velikih« kot »malih« naselbinah kar nekajkrat na ista imena in tako posredno spremljamo pot mohorjanov od ene do druge njihove poklicne in življenjske postaje. Lep primer takega popotovanja je družina Sadu, ki jo najdemo kar na šestih mohorjanskih postojankah, zadnjo, šesto sestavlja kar sama.

Vsega skupaj najdemo v seznamih brazilskih mohorjanov okoli 370 imen, od katerih se jih vsaj 20 pojavlja večkrat. V primerjavi z argentinskimi so brazilski mohorjani veliko bolj »opremljeni« s poklici. Tako nas po dosedanjem vedenju o slovenskem izseljevanju v Brazilijo pač ne preseneti, da je med njimi navedenih kar 62 kolonistov, poleg njih pa še 6 posestnikov, dva vrtnarja in en kmet ter še nekaj kombinacij posestnika in obrtnika ali trgovca. Nedvomno je med poklicno neopredeljenimi na seznamih udov še nekajkrat več s kmetijstvom povezanih poklicev. Veliko je navedenih tudi obrtnih poklicev: 16 tesarjev, 12 mizarjev, 11 kovačev, 6 zidarjev oz. zidarskih mojstrov, 4 kolarji, 3 krojači, 2 čevljarja, mesar, sedlar, sodar, žagar, fasader in ključavničar.

Med drugimi poklici naletimo na avstrijskega konzularnega tajnika v Sao Paulu Frana Turka, ki je vsaj nekaj časa pošiljal sezname udov Družbe sv. Mohorja v Braziliji vodstvu Družbe v Celovec, ta pa ga je leta 1898 prejela »ravno pred natisom zadnje pole Imenika.¹⁴ Turk je leta 1905 postal tudi začasni vodja avstro-ogrskega konzulata v Porto Allegre. V tem kraju je bil eno leto ud Družbe sv. Mohorja tudi zelo zanimiv izseljenec Karel (Dragotin) Štrucelj (tudi Srucelj), kasnejši povratnik v matično domovino (1871–1942), ki je med drugim nekaj časa zalagal in urejal glasilo avstrijskih priseljencev v Brazilijo *Viribus Unitis*.¹⁵ (Ime je vzel po znanem geslu cesarja Franca Jožefa, po katerem je dobila ime tudi leta 1918 v Pulju potopljena bojna ladja.)

Med ostalimi navedenimi poklici naletimo še na arhitekta, graščinskega oskrbnika, knjigovodjo, strojevodjo, sedem trgovcev, od katerih so trije še posestniki, tri pivovarnarje, dva delavca, strojevodjo, sprevodnika, gospodinjo, par soprog, trgovčevo ženo, trgovskega pomočnika, dve dekleti, upravnika faziende, pisarja in dva duhovnika – salezijanskega misijonarja Rafaela Hutha ter Cirila Seigerschmida, ki je na eni od svojih postojank naveden kot koadjutor, na drugi pa kot profesor, pred Brazilijo pa smo nanj naleteli že med argentinskimi mohorjani. Med udi Družbe sv. Mohorja naletimo v letu 1901 tudi na edinega kolektivnega naročnika v Južni Ameriki – avstro-ogrsko podporno društvo »Ustanova cesarja Franca-Jožefa«.

¹⁴ KDM za 1899, str. 129.

¹⁵ B. Marušič, Prispevka o slovenskem izseljevanju..., str. 62–65.

Leto	Južna Amerika skupaj			Družba sv. Mohorja v celoti			
	Število naselbin	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj JA	Dosmrtnih udov	Letnih udov	Skupaj DSM
1888	1	–	12	12	630	40.922	41.552
1889	1	–	14	14	658	45.384	46.042
1890	1	–	16	16	680	47.404	48.084
1891	2	–	24	24	775	51.052	51.827
1892	1	–	13	13	837	56.866	57.703
1893	3	–	31	31	915	56.483	57.398
1894	1	1	9	10	984	64.968	65.952
1895	3	1	40	41	1.057	71.040	72.097
1896	5	1	67	68	1.132	74.095	75.227
1897	5	1	71	72	1.168	70.372	71.540
1898	12	1	89	90	1.232	75.899	77.131
1899	15	1	94	95	1.309	76.794	78.103
1900	14	1	63	64	1.362	77.234	78.596
1901	14	1	91	92	1.413	74.697	76.110
1902	5	2	16	18	1.473	78.573	80.046
1903	3	2	15	18	1.521	74.537	76.058
1904	4	2	13	15	1.561	83.037	84.598
1905	6	2	19	21	1.608	81.964	83.572
1906	11	7	50	57	1.660	80.319	81.979
1907	10	7	41	48	1.707	77.439	79.146
1908	11	7	41	48	1.740	82.649	84.389
1909	12	8	32	40	1.788	83.726	85.514
1910	11	8	32	40	1.858	83.931	85.789
1911	11	7	26	33	1.837	83.018	84.855
1912	6	7	25	32	1.848	76.719	78.567
1913	12	7	14	21	1.951	76.320	78.271
1914	14	8	15	23	2.090	76.271	78.361
1915	9	8	6	14	2.080	72.234	74.314
1916	6	8	3	11	2.122	76.023	78.145
1917	–	–	–	–	2.290	80.509	82.799
1918	–	–	–	–	2.492	88.020	90.512

Idejni otrok škofa Antona Martina Slomška Družba sv. Mohorja s svojimi knjigami že preko 140 let nedvomno pomembno prispeva k verski, narodnostni, moralni, kulturni, gospodarski in še kakšni rasti Slovencev, s svojim delovanjem med Slovenci zunaj matične domovine, torej tudi med slovenskimi izseljenci v Južni Ameriki in drugod pa je znatno pomagala buditi in ohranjati njihovo zavest pripadnosti slovenskemu narodu. Poleg tega zaslužnega poslanstva pa pomenijo imeniki njenih udov tudi pomemben vir podatkov za zgodovino slovenskega izseljenstva. Kot smo že omenili, je bila osnovna organizacijska enota Družbe sv. Mohorja v matični Sloveniji in tudi marsikje v zamejstvu in bližnjem ter daljnem izseljenstvu sicer župnija s svojimi poverjeniki (praviloma duhovniki ali najuglednejšimi laiki).

Vendar pa v Argentini in Braziliji teh ni bilo in tako so mohorska jedra sestavljale slovenske naselbine. Tako nam seznam naselbin mohorjanov pokaže do določene mere tudi mrežo naselbin slovenskih izseljencev. Mohorjeva družba je zajela pač le manjši del slovenskega izseljenstva, zato so slovenski izseljenci in slovenske izseljenske naselbine obstajale seveda tudi zunaj njihovega okvira; vsaj glede večjih slovenskih izseljenskih

naselbin pa se oba seznama pokrivata. Mreža mohorjanskih jeder je toliko dragocenejša v primerih, ko primanjkuje drugih podatkov o slovenskih izseljencih v določenih državah. To v našem primeru v veliki meri velja za zgodnje slovensko izseljevanje v Brazilijo, v nekoliko manjši pa za precej boljše proučeno zgodnje izseljevanje v Argentino. Objavljeni pregled nam tako nudi mrežo štiridesetih krajev, kjer so živeli Slovenci in preko 400 njihovih imen s kakimi sto poklici. Tudi ti, sicer precej skromni podatki so koristno dopolnilo k našemu vedenju o zgodnjem slovenskem izseljevanju v Južno Ameriko.

Summary

Members of the St Hermagoras Society (Družba sv. Mohorja) in South America before 1918

Andrej Vovko

The brain-child of Bishop Anton Martin Slomšek, Družba sv. Mohorja (St Hermagoras Society) has doubtlessly importantly influenced the religious, national, moral, cultural, and economic growth of Slovenes in the last 140 years. Since it is active also among Slovenes outside their native country, thus also among the ones living in South America and elsewhere, it has greatly affected and helped to preserve the awareness of their Slovene ethnic appurtenance. Aside from this well-deserved mission of the association its member rosters contain an important source of data on the history of Slovene immigration. The basic organizational unit of the association in Slovenia and in bordering countries, as well as in some of the more distant ones, was the parish with its commissioners who were usually either priests or respected laymen; yet Argentina and Brasil did not have it.

The core of the St Hermagoras Society members in these two countries therefore consisted of Slovene settlements. The list of the settlements with the association members thus also reflects to a great extent the network of Slovene immigrant settlements. It is true that Mohorjeva družba encompassed only a smaller part of Slovene immigrants, and Slovene immigrants and settlements existed also outside this framework, but at least in larger Slovene settlements both lists correspond to each other. The network of the association cores is all the more invaluable when other data on Slovene immigrants in certain countries is unavailable. This is basically true for the early period of Slovene immigration to Brasil and, although to a smaller degree, also for the early immigration from Slovenia to Argentina, although the latter has been far better researched.

Based on the data from the association rosters, published in the association calendars each year, this paper for the first time presents on the whole the settlements in Argentina (between 1888–1916) and Brasil (1891–1916). The ten settlements of the Argentina St Hermagoras Society members numbered about sixty people who lived mainly in Parana, Buenos Aires, and Cerrito, while the approximately 370 members in Brazil lived in forty settlements. About 100 out of these more than 400 names also contain data on people's profession. Even though this data is rather modest, it presents yet another useful step toward our knowledge about early Slovene immigration to South America. This review is supplemented by a brief presentation of the research of Slovene immigrants in Argentina and Brazil before 1918, based on the existing literature.